

Het kleine zusje van de Okavango

Namibië | Anno 2014

Donderdag 17 juli | Kasane – Mazambala Island..... 2
Vrijdag 18 juli | Mazambala Island..... 10
Zaterdag 19 juli | Mazambala Island..... 19

Donderdag 17 juli | Kasane – Mazambala Island

Voor de derde keer veranderen we van stek en van land. Botswana ruilen we in voor Namibië, het charmante Kasane op de oever van de Chobe ruilen we in voor het voorlopig onbekende Mazambala Island in de Namibische Caprivistreek.

Even na acht zet chauffeur en gids Robert er de beuk in. Veertien dagen lang loodst deze Zimbabwaan ons door het grensgebied rond het vierlandenpunt tussen Zambia, Zimbabwe, Botswana en Namibië in de buurt van de Victoriawatervallen.

De uitstekende asfaltweg voert ons dwars door Chobe National Park. Stoppen mogen we hier niet, maar zodra we een handvol zebra's ontwaren, maakt Robert van zijn hart een steen.

*Vliegen kunnen ze amper,
deze zuidelijke hoornraven*

Aan twee koppeltjes zuidelijke hoornraven kunnen we al evenmin weerstaan. Grondneushoornvogels worden ze ook wel eens genoemd, deze grote zwarte vogels met hun vuurrode keelkwabben en de lelijke hoornvormige uitsteeksels op hun bovensnavel. Vliegen kunnen ze amper, ze houden zich bijna uitsluitend op de grond op. Steeds zijn ze met z'n tweetjes, want ze vormen koppeltjes voor het leven.

Zoals voorheen ontpopt Robert zich tot een praatvaar achter het stuur van zijn Toyota Coaster XJ. De eerste blanken die Namibië koloniseerden waren de Portugezen, gevolgd

door de Nederlanders. Toen de Duitsers het voor het zeggen kregen, lieten ze de Portugezen naar Angola ophoepelen en de Nederlanders naar Zuid-Afrika. Zuid-Afrika heeft overigens altijd al een vinger in de Namibische pap gehad. Veel Namibiërs verstaan en spreken zelfs Afrikaans.

De computer loop nie rap nie, stelt de praatgrage beambte lankmoedig vast

Even voor negen bereiken we de Botswanaanse grenspost in Ngoma. Van op een helling kijkt het grenskantoor uit over de moerassige oevers van de Chobe. Met het paspoort in de hand schuiven we bij immigratie aan. De computer vertoont blijkbaar kuren vandaag. *De computer loop nie rap nie, stelt de praatgrage beambte lankmoedig vast.* Maar we hoeven ons geen zorgen te maken. *Hakuna*

Namibië – Bantoe hutten

matata, luidt het achter het loket – Swahili voor *Geen probleem*.

Een half uurtje later steken we de brug over de Chobe over. Namibiërs mogen vissen in de rivier, Botswanen niet. Dat zegt veel over het verschil tussen beide naties. Ooit was dit een homogeen gebied, maar Europese koloniale mogendheden trokken hun artificiële grenzen er dwars doorheen.

Erfenissen en bruidsschatten worden dan ook in koeien uitbetaald

Puntjes op de i is het devies in de Namibische grenspost van Ngoma. Hier moeten de formuliertjes heel nauwkeurig ingevuld zijn. Het loopt wat stroever, maar we leren snel. Stipt om tien uur rijden we verder. *Tot sofer baie goed.*

Met een oppervlakte van 824 268 km² is Namibië 27 keer zo groot als België. De mensen die hier leven, zijn Bantoes, zet Robert zijn verhaal verder, terwijl we over de Golden Highway westwaarts zoeven. De taal mag dan wel verschillen van die van Zimbabwe en Zambia, maar de manier van leven is grotendeels dezelfde. De Namibische dollar is ongeveer 7 eurocent waard, maar met onze Amerikaanse dollars kunnen we overal terecht.

Landbouw en veeteelt vormen hier de voornaamste broodwinning. Wie wat geld opzij kan leggen, zet dat niet op de bank, maar belegt dat in vee. Erfenissen en bruidsschatten worden dan ook in koeien uitbetaald.

Huwelijken worden steeds door de ouders gearrangeerd. Het zijn de ouders van de jongen die een bruidsschat betalen aan de ouders van het meisje. Kunnen je ouders niet meteen voldoende koeien ophoesten, dan

koop je je bruid op afbetaling. Na het huwelijk trekt het meisje bij de familie van de jongen in. Daar moet ze diens ouders gehoorzamen.

Scheiden komt zelden voor. Komt het toch tot een breuk en is de bruid nog niet helemaal afbetaald, dan wordt daarover onderhandeld.

Kinderen krijgen is het parool. Komen die er niet en is de vrouw de schuldige, dan zoeken haar ouders een nieuwe vrouw voor de man. Lukt dat, dan mag de vrouw bij haar man blijven en houdt de man er twee vrouwen aan over. Lukt dat niet, dan wordt de vrouw verstoet. Is daarentegen de man de schuldige, dan komt diens broer de vrouw even bevuchten.

Vrij spoedig maakt een platte catamaran zijn opwachting

Ondertussen doet de Golden Highway zijn naam alle eer aan. Vlotjes maalt Robert zijn kilometers af over het uitstekende asphalt. Aan weerszijden van de weg zijn bomen en struiken over een brede strook geveld. Overstekend wild zal de argeloze chauffeur hier niet snel verrassen.

Elf uur is het als we [Katima Mulilo](#) bereiken. De enige plek van betekenis in deze regio, aan de oever van de Zambezi op de grens met Zambia. Meteen ook het administratief centrum van de [Caprivistroom](#) – zelfs al ligt het stadje helemaal aan het oostelijke uiteinde van die 450 km lange strook.

Met een kruissnelheid van 86 kilometer per uur – met pieken tot 100 kilometer per uur – zoeft Robert verder westwaarts. Ondertussen flitsen de woonerven aan het raam voorbij, kleine zowel als grote, het een al pittoresker dan het andere. De meeste zijn bewoond,

sommige zijn verlaten.

Even na half een dient [Kongola](#) zich aan als een slaperige nederzetting ter hoogte van een onooglijk kruispunt. Geen twee minuten later duikt Robert met zijn bus de bosjes in. Als we de borden mogen geloven, zal deze zandpiste ons naar Mazambala Island Lodge voeren.

Na een kwartiertje duiken enkele hutten tussen de bomen op. De bus wordt in de schaduw geparkeerd, de koffers worden uitgeladen. Een [paviljoentje](#) kijkt uit over een kanaaltje dat in een scherpe bocht tussen het riet verdwijnt. Vrij spoedig maakt een platte catamaran zijn opwachting. Het is de Zwandu Queen, prompt gevolgd door de Kwando Queen.

De bagage gaat aan boord, we installeren ons op de metalen stoeltjes op het dek. Even later verdwijnen we tussen het hoge riet.

Mazambala Island – Transport per catamaran

Moeiteloos laveren Davidson en Harris – beiden van de lokale Mafwe-stam – hun vaartuigen door het bochtige, ondiepe kanaaltje. Aan het staalblauwe gewelf laat de zon zich van haar beste kant zien.

Lang duurt het niet voor we de Kwando bereiken, de rivier die dit stukje moeras creëert. Hoog boven onze hoofden cirkelen een tiental gieren. Maar het zijn vooral de litschiewaterbokken of *lechwes*, een soort moerasantilopen, die zich hier thuis voelen. Op de oever staan er een vijftiental te grazen – mannetjes, wijfjes, jongen. Met hun lange hoeven, hun korte voorpoten en hun lange achterpoten rennen, springen en zwemmen ze als geen ander over drassige grond of moerassig terrein. Op vaste grond daarentegen zijn het onhandige stoethaspels die maar langzaam vooruit komen.

Net zoals de Okavango ontspringt de Kwando in de noordelijke hooglanden van Angola

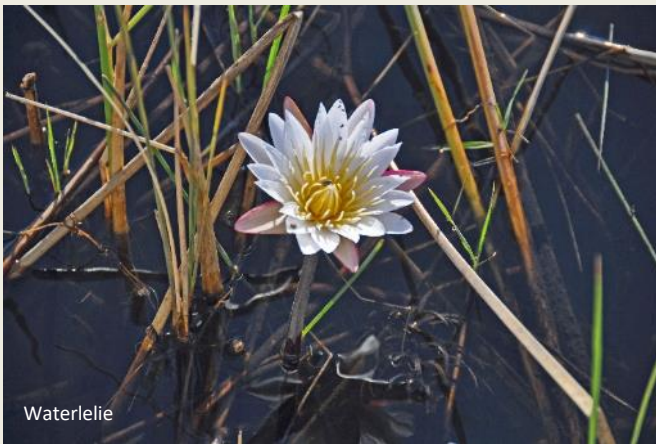
Eigenaar André staat ons hoogstpersoonlijk op de aanlegsteiger van [Mazambala Island Lodge](#) met een deel van zijn personeel op te wachten. In de schaduw van de bomen zijn hier zestien bungalowtjes opgetrokken. Een uitkijktoren rijst een vijftiental meter boven de omgeving uit, met aan zijn voet een niet onaardig zwembad – midden in de brousse.

Het nijlpaardenpoortje gaat elke avond omstreeks acht uur dicht, legt André uit. Een belachelijk laag hekje is het, maar met hun korte pootjes kunnen die logge beesten er toch niet over. Zodra het poortje dicht is, laten we ons beter niet meer zien in de buurt van de rivier.

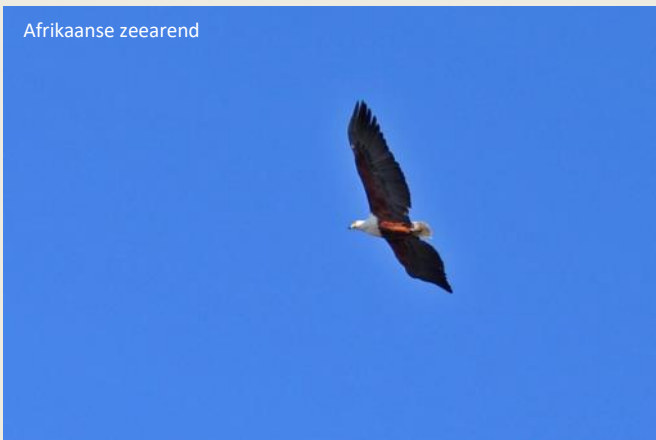

Bonte ijsvogel

Waterlelie

Afrikaanse zeearend

Water en muggen, daar kunnen we ons iets bij voorstellen. Maar André heeft goed nieuws voor ons – er zijn geen muggen. Toch staat het ons vrij de muskietennetten en de insectenwerende middelen te gebruiken die in de bungalows aanwezig zijn, mochten we daar behoefte aan hebben. Elektriciteit is er eveneens, vierentwintig uur per dag zelfs. Haardrogers, daar verslikken de zonnecellen zich in. Die horen we enkel te gebruiken als de generator draait – tussen zes en negen ‘s morgens of ‘s avonds dus.

De bungalows blijken opgetrokken te zijn in steen, met een rieten dak en betegelde vloer. Uiterst comfortabel ingericht, niets ontbreekt.

Even na vier trekken we er op uit voor onze eerste watersafari. De rivier heet de Kwando. Het water staat laag. Veel meer zullen we van Davidson niet vernemen. Want Engels is helaas zijn ding niet. Hem naar school sturen, daar zagen zijn ouders indertijd het nut niet van in.

Robert neemt dan maar het woord over, al mag hij hier eigenlijk niet gidsen, want als buitenlander heeft hij geen werkvergunning. Net zoals de Okavango ontspringt de Kwando in de noordelijke hooglanden van Angola. Maar terwijl de Okavango in het zand van de Kalahari strandt en daar haar

magnifieke binnenlandse delta creëert, botst de Kwando op hoge zandduinen die door de woestijnwind opgeworpen zijn en haar naar het oosten dwingen. Daar krijgt ze van de Botswanen de naam Chobe vooraleer ze in de Zambezi stroomt.

Hoog in een boom zit een dwergbijeneter met zijn fraaie kleuren te pronken

Hoog in de blauwe lucht zijn enkele zeearenden druk met elkaar aan het communiceren. Soms vliegen ze laag boven onze hoofden, alsof ze zich er van willen vergewissen of onze intenties oorbaar zijn.

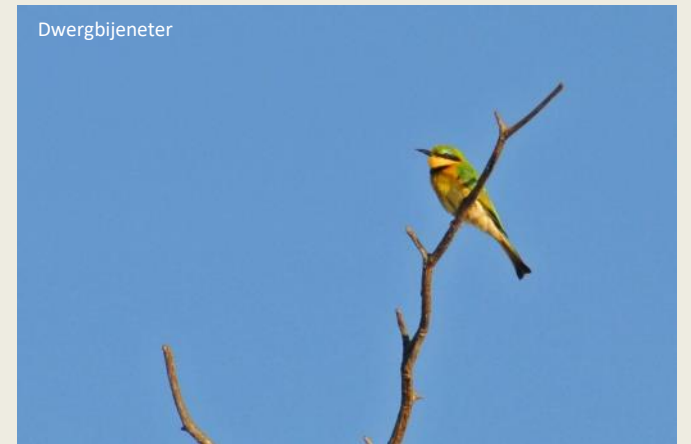
Vertrouwde tafereeltjes ontvouwen zich op de oever. Een zadelbekooievaar staat wat te filosoferen, lelielopers tip-pelen over het drijf hout, nijlpaarden liggen half ondergedompeld te zonnen. Nieuw voor ons is de *kigelia*, de worstenboom uit de familie van de trompetbomen. Zijn naam dankt hij aan zijn indrukwekkende worstvormige vruchten. Daar wordt bier van gebrouwen.

Bij de wevers bouwt het mannetje het nest

Een onoverzichtelijk kluwen van glim-

Lelieloper

Dwergbijeneter

Weversnesten

mende bolle lijven ligt half ondergedompeld in het water. Nijlpaarden, minstens een dozijn. We naderen nogal dicht, ze krijgen ons in de gaten. Er ontstaat tumult, het water spat op, eentje maakt zich op om ons te confronteren. Maar Davidson heeft zijn catamaran al in de achteruit gegooid en maakt zich bliksemsnel uit de voeten. Nijlpaarden zijn de gevaarlijkste dieren van zuidelijk Afrika, herinneren we ons van Kavana. Zelfs een catamaran maakt op deze dikkerds weinig indruk. Met gemak zouden ze de boot doen kantelen of er een stuk uit bijten.

Er ontstaat tumult, een van de nijlpaarden maakt zich op om ons te confronteren

In rustiger wateren drijven een handvol waterlelies op het oppervlak. Perfecte kopieën van de oeverbegroeiing ontvouwen zich op het spiegelgladde wateroppervlak. Tussen het riet loopt een koppeltje hadada-ibissen in het zand te scharrelen. We zouden hen niet eens opgemerkt hebben, ware het niet dat de lage namiddagzon op hun vleugels een lichtgroene gloed van parelmoer werpt. Dat iriserend effect komt voort uit breking en interferentie van zonnestrallen in de transparante lagen van de vleugels.

Bij de wevers bouwt het mannetje het nest, legt Robert uit, terwijl we een boom vol weversnesten monsteren. Zodra het mannetje klaar is, zal het wijfje het bouwsel aan een

kritisch onderzoek onderwerpen. Aanvaardt ze het werkstuk niet, dan zal het mannetje blijven wroeten tot het wijfje tevreden is. Eens ze hun intrek genomen hebben, zullen mannetje en wijfje beurtelings broeden.

Enkele luchtballen borrelen op uit de donkere water. In de diepte zit er leven onder de boot. Heel even verschijnen de ogen van een krokodil aan het wateroppervlak, om dan prompt weer te verdwijnen.

Rustig zit de vale toerako op een tak hoog in een boom, zijn grijze kuif losjes wapperend in de wind

Verderop in de rivier gaan twee nijlpaarden kopje onder zodra ze ons zien. We moeten die plek passeren, maar Davidson temporeert even. Dan vaart hij er tegen hoge snelheid voorbij. Achter ons komt een nijlpaard

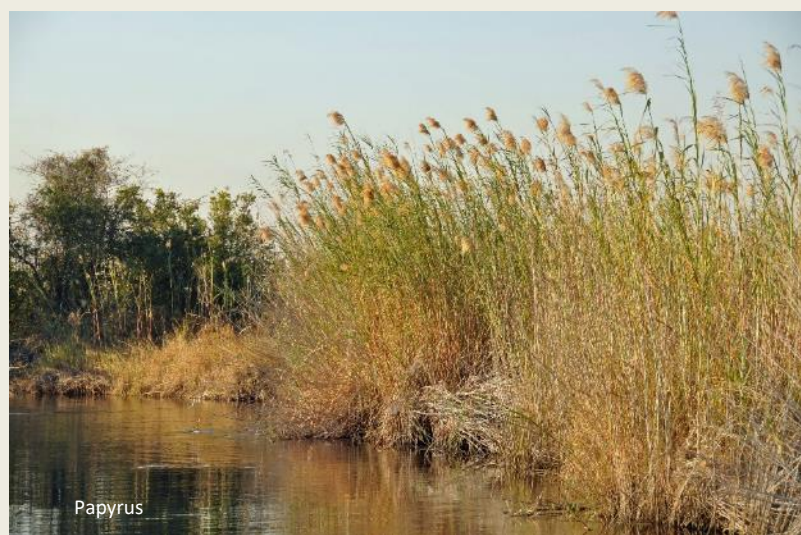

even boven water. Om te checken of die lastposten nu echt hun biezen pakken.

Hoog in een boom zit een dwergbijeneter met zijn fraaie kleuren te pronken. Een bizar ballet is het, dat hij opvoert. Steeds opnieuw vliegt hij een tiental seconden op, zonder aanwijsbare reden. Om vervolgens op precies dezelfde tak neer te strijken.

Minder kapsones hebben de vale toerako's. Rustig zitten ze op een tak hoog in een boom, hun grijze kuif losjes wapperend in de wind. Ze begroeten ons niet eens met die karakteristieke kreet waaraan ze hun Engelse naam danken – *go-away, go-away*.

Terug in het kamp blijkt zich daar een gewone pofadder op te houden. Eén van de gevaarlijkste slangen van Afrika is dat. Niet alleen is haar vergif bijna steeds dodelijk, ze heeft ook nog een erg kort lontje. Wordt ze

Papyrus

Vale toerako

Papyrus

verstoord, dan zal ze meteen bijzonder agressief uithalen en bijten om te doden.

Een kampbediende heeft haar snel in de gaten en maakt er korte metten mee.

[Top](#)

Vrijdag 18 juli | Mazambala Island

Hoog op een boom kijkt een koereiger uit over de omgeving

Een wekker heb je hier niet nodig, vanaf half zeven kwetteren de vogels je vrolijk wakker. Met een natuurwandeling op het programma hoeven we niet eens vroeg uit de veren.

Even voor negen zakken we met bootsman Davidson stroomafwaarts de Kwando af. De omgeving ligt er rustig bij. Alleen een nijlpaard heeft het zo niet begrepen. Zodra hij onze silhouetten ontwaart, zet hij het door het riet op een spurtje naar het veilige, diepe water.

Hoog op een boom kijkt een koereiger uit over de omgeving. Dat is zijn normale stek

niet. Liever reist hij mee op de rug van een koe – vandaar zijn naam. Zo kan hij insecten, kikkers en muizen verschalken die door de grazende koe opgejaagd worden. Zijn ingetrokken nek geeft hem een ietwat gedrongen uiterlijk.

Veel sierlijker is de purperreiger die laag over het water en het riet scheert. De kleine, slanke reiger voedt zich vooral met vis en amfibieën die hij uit ondiep water plukt. Het moeras is zijn favoriete stek. Zijn nesten bouwt hij graag tussen drassig, oud riet.

Hoog op een tak zit een aalscholver – nu eens niet om zijn vleugels te drogen, maar om de omgeving af te spieden.

Harris met wilde sanseveria, ...

...met olifantendrol en...

...met wilde hennep

Wat wij vrouwentongen noemen, noemt Harris schoonmoederstongen

Voor onze natuurwandeling heeft Harris te midden van dit moeras een eiland met vaste grond uitgekozen. Volkomen terecht, vinden wij.

Meteen snort hij wilde basilicum op. Daar maken de San – vroeger denigrerend Bosjesmannen genoemd – thee van. Met de zaden van de plant smeren ze dan weer hun huid in vooraleer met pijn en boog op jacht te trekken. Dat camoufleert hun lichaamsgeur.

Wat wij vrouwentongen noemen, noemt Harris schoonmoederstongen. Dat de sanseveria een lange, oranje wortel heeft, was ons nog nooit opgevallen. Dreig je diep in de bush van dorst om te komen, dan kauw je op die wortel om wat vocht binnen te krijgen. Van

de sterke vezels van de plant maken de San dan weer touwen. Eerst koken ze de bladeren, zodat de vezels los komen. Dan rollen de vrouwen de vezels op hun dijen tot stevige touwen. De bladeren ten slotte leveren een middel tegen oorpijn. Eerst in het vuur verwarmen en dan het sap er uit persen. Helpt uitstekend, naar verluidt.

Alsof het een bowlingbal is, neemt Harris een droge olifantendrol ter hand. Een drol van een teenager is dit – kenners zoals Harris zien dat meteen. Adolescente olifanten hebben immers nog goede tanden en malen hun voedsel heel fijn. Bij oudere olifanten willen er nog wel eens takjes of complete bladeren in zo'n drol zitten.

Alsof het een bowlingbal is, neemt Harris een droge olifantendrol ter hand

Olifantendrollen zijn uitermate geschikt als brandstof voor het vuur. Maar ook muggen kan je ermee verdrijven. Leg zo'n drol een half uurtje te roken in de hut en alle muggen smeren 'm, want die geur verdragen ze niet. Vermeng je een olifantendrol met chilipeper en steek je hem op het veld in brand, dan verdrijf je met die geur... olifanten.

Op een lange, dunne stengel wijst Harris twee bollen ter grootte van een pruim aan. Wilde hennep is dat. Dat roken de San wel eens vooraleer ze op jacht trekken. In hun euforische roes durven ze dan dichterbij de beesten te komen, wat het mikken makkelijker maakt. Maar soms blijken er dan dubbel zoveel beesten te zijn als voorheen. Zo heeft elke methode haar minpunten.

Rond een witgatboom is een termietenheuvel gebouwd. Althans, zo lijkt het. In werkelijkheid was de termietenheuvel er eerst,

want één van de boomwortels steekt boven de heuvel uit. Bavianen en vervetapen willen wel eens op zo'n heuvel vertoeven. Wellicht is via hun uitwerpselen een zaadje van een witgatboom op de heuvel aan het groeien gegaan. Stukjes hout van die boom vermengen de San met melk om ze zuur te maken. Ook wilde asperge blijkt op de heuvel te groeien.

San roken weleens wilde hennep voor ze op jacht trekken. Maar dan blijken er plots dubbel zoveel beesten te zijn

Een grote kale plek in het gras wijst er op dat daar water gestaan heeft. Nu staat de plek droog, maar toch zakken de olifanten nog steeds naar hier af, getuige de vele drollen. Dat doen ze niet om hun dorst naar water te stillen, maar om zout uit het zand te zuigen.

Harris vestigt onze aandacht op een donkere urinevlek in het zand, net naast een olifantendrol. Gezien de geringe onderlinge afstand moet dat het werk van een wijfje zijn. Een mannetje deponert zijn zaakjes immers een eindje verder uit elkaar. Niets ontgaat onze Harris.

Medicamenten hebben de San niet nodig, de natuur is hun openluchtapotheek. Zo worden de wortels en de vruchten van de zijdeplant gedroogd om er poeder van te maken. Daarmee genees je patiënten met een gezwollen keel – welke aandoening Harris precies bedoelt, blijft wat onduidelijk. Gewoon elke dag aan de binnenkant van de keel enkele schrammetjes aanbrengen en er wat poeder in droppen. Ons lijkt de remedie bijna zo erg als de kwaal.

De Afrikaanse *bluebush* blijkt dan weer stoffen te bevatten die de groei van bacteriën en

tandplak in de mond tegengaan – de Namibische tandenstoker, zo noemen ze deze boom hier. Met vlotte bewegingen demonstreert Harris hoe je een twijgje aan één uiteinde bewerkt tot er vezels zoals bij een tandenborstel verschijnen. En wat met de tandpasta? Geen nood, daarvoor is de as van de *leadwood* uitermate geschikt. De boom dankt zijn naam aan het feit dat het hout ervan loodzwaar is – het zwaarste hout ter wereld.

Olifantendrollen, Harris hééft er iets mee. Ditmaal gaat het om een ontmanteld specimen waarvan de restanten in een brede cirkel verspreid liggen. Dat moet het werk zijn van vervetapen, helmparelhoenen of frankolijnen. Die willen wel eens in zo'n drol naar zaadjes van de pompoen of van de kameel-doorboom op zoek gaan. Nadat die zaadjes door de maag van de olifant gepasseerd zijn,

zijn ze al wat zachter en dus beter te behappen. Overigens bloeien deze zaadjes enkel als ze eerst door de maagsappen van een olifant of een antilope gepasseerd zijn.

Zijn naam heeft de duivelsdoorn beslist niet gestolen – de zaadjes lijken wel dubbele duimspijkers. Antilopen kunnen deze zaadjes mijlenver transporteren. Maar het zijn de blaadjes die de San interesseren. Vermeng je ze met water, dan krijg je een surrogaat voor zeep.

De zoete vruchten van de jakhalsbes zijn niet alleen bij jakhalzen geliefd. Ook impala's, helmparelhoenen, bosbokken en vervetapen weten ze te appreciëren. Over de verspreiding van zijn zaadjes hoeft de boom zich dus weinig zorgen te maken. Het hout van de boom gebruiken de San om hun manden te kleuren. Bruin is de mand al na enkele uren, zwart vergt zowat een dag.

Van de worstvormige vruchten van de kigelia kan je een crème tegen huidkanker maken

Bij olifanten is de *maroela* erg in trek, in die mate dat hij wel eens de olifantenboom genoemd wordt. Maar die voorliefde heeft een keerzijde. Want we kijken aan tegen een dode *maroela*, helemaal uitgekleed door olifanten. Die hebben zijn schors weggevretten, waardoor de boom niet meer genoeg water kan aanzuigen. Van de vruchten van de boom wordt de befaamde Amarulalikeur gebrouwen. Uit de noten wordt olie gewonnen door ze in water te koken – het olielaagje komt dan spontaan boven drijven. Zowel in de keuken als in de cosmetica is die olie populair.

Het ganse jaar door is de wilde mangoboom groen, maar zijn vruchten komen pas in no-

Hamerkoppen bouwen enorme nesten

Maaltanden van gedode olifant

Kogel in dijbeen van olifant

vember. Niet alleen mensen zijn er verlek-
kerd op, ook bavianen en vervetapen.

*De kleine hamerkop gebruikt zijn
gigantisch nest vele jaren na elkaar*

Olifanten hebben het eerder op de worstvor-
mige vruchten van de *kigelia* begrepen. Har-
ris toont een opengesneden vrucht. Je kan er
een crème tegen huidkanker van maken,
maar die moet je dan dagelijks smeren – een
gewone zonnebrandcrème dus.

Geprangd tussen twee stevige takken rust
hoog in een boom een gigantisch bolvormig
nest van wel twee meter doormeter. Hier
leeft een heer boven zijn stand, want de
bouwheer is de relatief kleine hamerkop.
Met zo'n kanjer van een nest hoeft het niet
te verbazen dat hij dit vele jaren na elkaar
gebruiken. Enkel als de moessonregens het

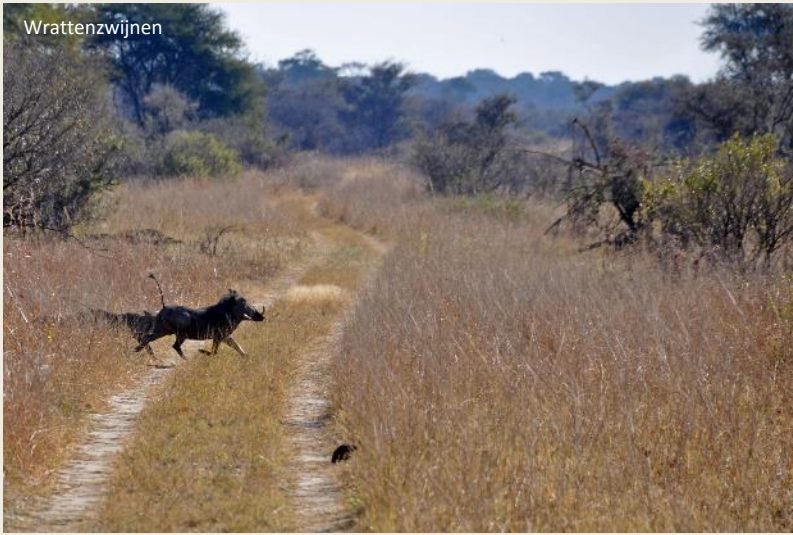
Litschewaterbok (m)

bouwsel te zeer aangetast hebben, zal hij op-
nieuw aan de slag gaan. Duidelijk zichtbaar is
de rechthoekige opening van het nest. Daar-
achter ligt een tunneltje, zodat belagers niet
zonder meer binnen kunnen.

*Ook een stuk dijbeen van de olifant ligt
er nog, met de fatale kogel prominent in
beeld, om de wandaad aan te klagen*

Over belagers gesproken. Zo groot zijn de
nesten van de hamerkop, dat een zeearend
er zijn nest wel eens pal boven op bouwt.
Leuk is dat – je persoonlijke killer op je dak.

De zongebleeke schedel is alles wat rest van
een olifant die hier zowat een jaar geleden
door een jager gedood werd. Ook een stuk
dijbeen ligt er nog, met de fatale kogel pro-
minent in beeld, om de wandaad aan te kla-
gen. De kaak leert Harris dat het nog een

teenager was, want heel wat maaltanden zitten ongebruikt hun beurt af te wachten.

De identiteit van de dader is bekend. Het is een professionele jager die niet aan zijn proefstuk is, aldus Harris. Jagen is verboden in het park, maar de man diste een verhaaltje op. De olifant zou na het schot het park in gevlucht zijn om er te sterven. Buiten het park mag je op olifanten jagen, mits je een vette premie betaalt.

Half elf is het ondertussen. Over olifanten en hun drollen weten we stilaan alles. Tijd om terug te keren naar de lodge, niet zonder een ochtendtheetje te nemen op de oever van de Kwando.

Even voor twee in de namiddag trekt bootman, chauffeur en natuurgids Johan weerom met ons de hort op. Ditmaal gaat het stroomopwaarts langs de Kwando. Naar het noor-

den dus. Daar staan twee halfopen tribunejeeps ons op te wachten – een Toyota Landcruiser en zowaar een Land Rover 101. Een exclusief legervoertuig is dat. Hij is nooit commercieel te koop aangeboden. In 1978 is hij zelfs uit productie genomen. Dat betekent dat dit exemplaar meer dan 35 jaar oud is. Aftands moet zowat de meest milde omschrijving van het bonkig gevaarte zijn.

Door alengroei kleurt de waterpoel magenta

Toch zijn Johan en co er apetrots op. Toen het gevaarte bij het leger stond te verpieteren, hebben ze het voor een appel en een ei gekocht, om het vervolgens zelf op te knappen en tot tribunejeep om te bouwen.

Met die voertuigen zullen we Bwabwata verkennen, het nationaal park dat zich over de

Caprivistroomk uitstrekt van de Okavango in het westen tot de Kwando in het oosten. Met zijn oppervlakte van 6 274 km² is het net iets groter dan de provincies Oost- en West-Vlaanderen samen. Een belangrijke olifantenmigratieroute van Botswana naar Angola leidt er dwars doorheen. De laatste tijd lopen de olifanten er echter een beetje agressief bij. Mochten we er ontmoeten, dan houden we ons dus best een beetje koest, waar schuwt Johan.

Hoog in een boom herkennen we onze eerste papegaaien

Meteen zet hij koers naar het noordelijk deel van het park. Na zowat een kwartier steken we de Golden Highway over. Enkele koedoe-wijfjes gaan meteen op de loop als ze ons in de gaten krijgen. Bavianen vluchten de bos-

jes in zodra we naderen. Van een groepje impala's zien we weinig meer dan de sierlijke M op hun achterwerk terwijl ze het hazenpad kiezen.

Hier hebben de dieren het niet begrepen op homo sapiens, dat is zonneklaar. Zodra mensen naderen, maken ze zich zo snel mogelijk uit de voeten. Veel dieren zijn er overigens niet. Dat heeft alles te maken met de vele jaren van jagen en stropen die volgden op een periode van politieke instabiliteit – tot 1990 bezette Zuid-Afrika de Caprivistroomk in haar strijd tegen de Namibische onafhankelijkheidsbeweging Swapo. Pas sedert 2007 probeert de overheid terug orde op zaken te stellen.

Zelfs de bavianen rond een waterpoel een heel eind van de weg houden ons angstvallig in de gaten. Maar het zijn niet de bavianen die onze aandacht trekken, het is de kleur

van het water – magenta. Algen zijn dat, aldus Johan. Olifanten en andere zoogdieren urineren in het water, waardoor die algengroei ontstaat.

Omstreeks kwart na drie houdt Johan het voor bekeken. Kordaat wendt hij het stuur zuidwaarts. Hoog in een boom herkennen we onze eerste papegaaien. Het zijn Meyers papegaaien, herkenbaar aan hun gele schouderplek en hun turquoise buik. Een vorkstaartscharrelaar pronkt parmantig met zijn lilakleurige borst.

Maar de grote zoogdieren zijn pleite, op wat bavianen en impala's na. Dan duikt onze eerste bosbok op. Zoals zijn naam het voorschrijft, houdt hij zich stevast in de bosjes op. Meer dan een silhouet kunnen we van het mannetje ver tussen de bomen niet ontwaren. Jammer, want zo ontgaan ons de

fraaie witte stippen en strepen op zijn lichtbruine vacht.

Het lijkt wel of iemand met een stofzuiger de ronde van een kameeldoornboom gedaan heeft, zo proper is het grijze zand er. Dat heeft de boom aan olifanten te danken. Die willen wel eens fors schudden met de boom, zodat zijn vruchten naar beneden vallen. Die zuigen ze dan op met hun slurf. Zijn naam dankt de boom dan weer aan de giraffe die graag smult van de blaadjes die onbereikbaar zijn voor andere dieren – *kameelperd* is de Afrikaanse naam voor giraffe.

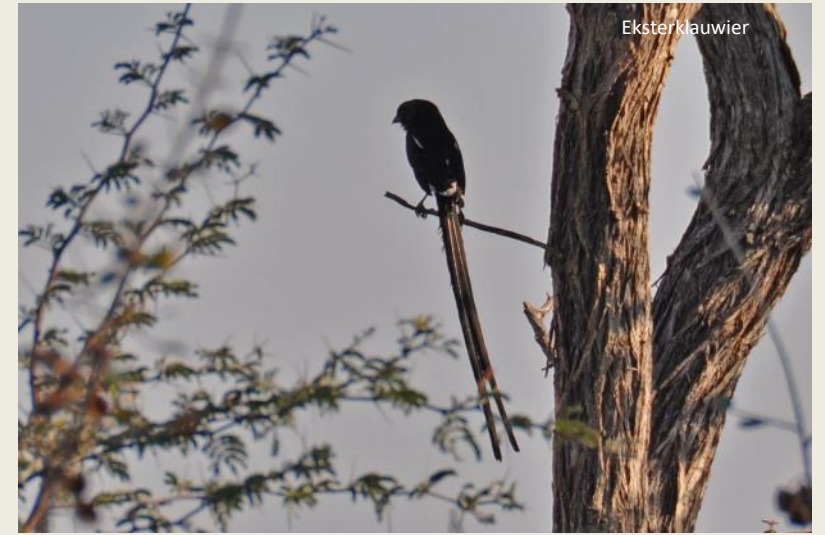
Bijna roerloos zit een vlagstaartscharrelaar op een tak. De kleinste van de Afrikaanse scharrelaars is dit. Fraai uitgedost, met roodbruine rug en lichtblauwe borst, maar vooral met lange lepelvormige sierveren aan zijn staart. Zo zeldzaam is hij, dat zelfs Johan het fototoestel ter hand neemt.

Vlagstaartscharrelaar

Diadeemkieviet

Eksterkluwier

Maar de toekomst ziet er niet rooskleurig uit voor de vlagstaartscharrelaar. Wat zijn leefgebied betreft, is hij immers zeer kieskeurig. Enkel bepaalde soorten bos – zoals *miombo* en *mopane* – mogen zich over zijn aanwezigheid verheugen. Kaalslag reduceert die biotoop dag na dag.

De toekomst ziet er niet rooskleurig uit voor de vlagstaartscharrelaar met zijn fraaie sierveren

Nog geeft Johan zich niet gewonnen. We volgen de Golden Highway een eind westwaarts en slaan dan een smalle piste in – weerom noordwaarts, parallel met de vorige piste. Aan weerszijden van de piste is het gras zwartgeblakerd, maar de rest van de vegetatie ongeschonden. Door branden aan te steken tracht men de vegetatie te vernieuwen.

Lierantilope of tsessebe

In het verkoelde gras staan twee diadeemkievieten druk met elkaar te communiceren. Ook al zien ze elkaar niet, toch zetten ze hun kreten met schokkende bewegingen van hun hoofd kracht bij. Hun kruin is zwart, de witte ring daaronder heeft de allures van een diadeem.

De staart van de eksterkluwier is ongeveer het dubbel van zijn lichaamslengte

Meer dan een glimp vangen we niet op van een sabelantilope – hij maakt zich pijlsnel uit de voeten. Van de eksterkluwier op een tak kunnen we weinig meer dan zijn silhouet onderscheiden, maar dat volstaat ruimschoots om onder de indruk te komen van zijn zeer lange staart – ongeveer het dubbel van zijn lichaamslengte.

Een lierantilope of tsessebe zal je nooit aan een watergat aantreffen, zo schuchter is hij

Ondertussen hangt Johan half buiten de jeep, terwijl hij de sporen van wilde honden probeert te ontcijferen. Wilde honden krijgen we niet te zien, maar een lierantilope tot onze grote verrassing wel. Een nauwe verwante van het hartenbeest is dit, wellicht beter bekend onder de naam *tsessebe*. Zijn liervormige hoorns en naar achteren aflopende rug zijn in de verte duidelijk waarneembaar,

de fraaie kleuren van zijn vacht jammer genoeg iets minder. Vochtige graslanden en periodiek overstroomde gebieden zijn de favoriete stek van de lierantilopen. Erg schuchter zijn ze, aldus Johan. Je zal ze bijvoorbeeld nooit aan een watergat aantreffen.

Ons tref je wel aan bij een watergat, meer bepaald even na vijf voor onze avondthee. Daarna zakken we weer naar het zuiden af. Zelfs vier olifanten maken zich uit de voeten als we naderen.

Johan raapt een sterk takje geurend takje van de grond op. *Purple pan-weed* noemt hij het.

Vrouwen gebruiken het wel eens om abortus te plegen. Door het in de vagina in te brengen, proberen ze een miskraam te forceren – een zeer gevaarlijke affaire.

Parmantig stappen drie leeuwinnen plots net voor de jeep de piste over

Als om te weerleggen dat alle dieren het meteen op een lopen zetten zodra we opdagen, blijven een vijftal buffels drie volle minuten staan grazen vooraleer ze zich uit de voeten maken.

Te elfder ure lijkt er dan toch nog wat leven in de brouwerij te komen. Parmantig stappen drie leeuwinnen plots net voor de jeep de piste over. Amper zijn we van onze verrassing bekomen of ze verdwijnen de bosjes in. Zo gemakkelijk schudden ze Johan niet af. Zonder enige scrupule verlaat hij de piste – hij ruikt zijn kans om van de safari toch nog een succes te maken. Verbeten laveert hij tussen bomen en struiken door, en tuurt staand op de motorkap met zijn verrekijker de omgeving af. Maar de leeuwinnen zijn met de noorderzon verdwenen.

De schemering wint nu snel terrein. Over de smalle, zanderige piste zet Johan er flink de beuk in. Wild slingert de jeep heen en weer in het mulle zand. Spookachtig dansen de struiken in het zwiepend licht van de koplampen. Geleidelijk trekt zich in de bush het nachtelijk uitgaansleven op gang, maar in de quasiduisternis kunnen we nauwelijks nog een olifant van een impala onderscheiden.

Kwart voor zeven is het als we de catamarans op de oever van de Kwando bereiken. In de kanaaltjes tussen het riet is het aardedonker. Toch weet Johan op één of andere wijze in dit zwarte labyrint vlekkeloos zijn weg te vinden.

Vijfentwintig minuten later leggen we aan bij de steigers van de lodge.

De fauna is de vele jaren van oorlog en wanbeheer nog lang niet te boven

De eerste keer in meer dan een jaar was het dat hij het noordelijk deel van Bwabwata bezocht, verzucht Johan. En voorlopig ook de laatste keer. De fauna is de vele jaren van oorlog en wanbeheer nog lang niet te boven, dat is duidelijk.

[Top](#)

Zaterdag 19 juli | Mazambala Island

Eeuwenoud is de cultuur van de Mafwe. En nog steeds vitaal. Dat verdient best wel wat aandacht, vinden de Mafwe zelf. Dus hebben ze in [Singalamwe](#) het *Living Museum of the Mafwe People* opgericht. Dat is de plek waar ze ons vandaag verwachten.

Het is al ruim na acht als onze catamarans stroomopwaarts koers zetten naar het paviljoentje waar we donderdag de bus achterlieten. Dat heb je als je mensen gaat bezoeken – je hoeft niet zo vroeg uit de veren als voor dieren.

Vroeg uit de veren zijn de litschiewaterbokken alleszins. Enkele mannetjes zijn elkaar al aan het bekampen.

Laag boven het gras vliegt een koperstaartspoorkeoek. Hoe meer vogels we zien, hoe indrukwekkender hun namen worden, zo

Kampende litschiewaterbokken (m)

lijkt het wel. Zijn naam dankt hij aan de koperen glans van zijn zwartbruine staart en aan de teen die als een klauw naar achter steekt. Het moeras is de plek waar deze forse vogel zich thuis voelt. Daar voedt hij zich met zowat alles wat beweegt en niet te groot is. Hij schroomt zich zelfs niet om weversnesten open te rijten.

Koperstaartspoorkeoek

Laag boven het gras vliegt een koperstaartspoorkeoek. Hoe meer vogels we zien, hoe indrukwekkender hun namen

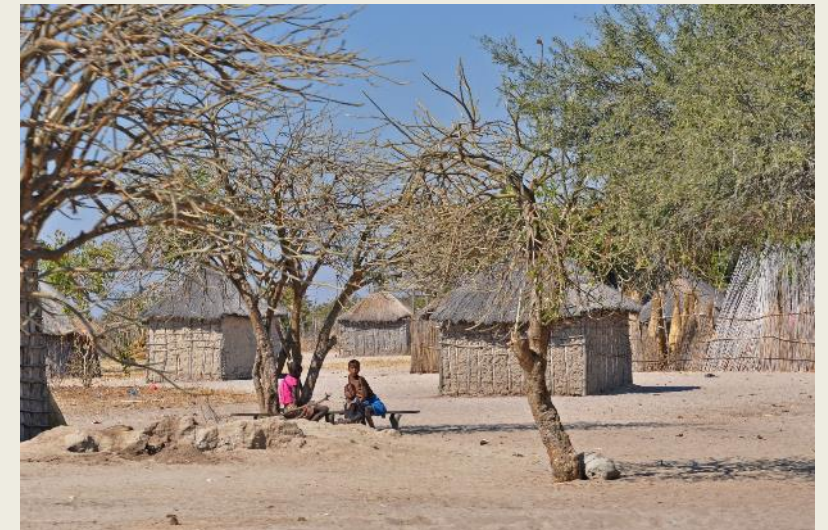
Geen half uur later zetten we koers naar Kongola, met Robert aan het stuur van de bus. Vandaar leidt een smalle, stoffige weg naar

Litschiewaterbok (m)

Singalamwe. Maar ze zien het hier groots, want graafwerken wekken de indruk dat ze een kopie van de E40 gaan aanleggen. Op de [woonerfjes](#) langs de weg gaat het er wat levendiger aan toe dan gewoonlijk, wellicht omdat het zaterdag is.

Onder een fraai stel baobabs duikt omstreeks half tien het *Living Museum of the Mafwe*

Singalamwe – Baobabs

People op. Een vlotte knaap stelt zich voor als Gifty, onze gedreven gids voor het bezoek aan het dorp. Rond de lenden draagt hij een schort van dierenhuid met allerlei attributen – een bewerkt kalebasje, kaakbenen en wervels van dieren, ...

De cultuur van de Mafwe levend houden, daar draait het in deze kraal om, legt de gemotiveerde Gifty uit. Schoolkinderen nemen deel aan culturele competities – traditionele dansen, volksspelen en dergelijke. Tradities worden van generatie op generatie op gene-

ratie doorgegeven. Dat willen we best geloven, maar we worstelen met de vraag hoe je dat in een globaliserende wereld volhoudt.

Enkele mannen in lendenschort en vrouwen in rieten rokjes verschijnen op het toneel. Kinderen volgen aarzelend in hun kielzog. Begeleid door ritmisch geroffel op de conga zullen ze traditionele dansen opvoeren.

Vooreerst een dans om vip's te verwelkomen. Dat zijn wij, voegt Gifty er gniffelend aan toe. Door voedsel te delen wordt het gemeenschapsgevoel bevorderd, leren we in de

volgende dans. Een ode aan de jacht ontbreekt evenmin. Zo leren we hoe je een prooi achternaait, hoe je een grote python doodt, zelfs hoe je een prooi uit de klauwen van een woeste hyena rooft. Maar het is de driejarige Conrad die met zijn wilde, asynchrone danspasjes de show steelt.

Op tijd en stond *mahango* of parelgiest oogsten is een vaste waarde in het huishouden. Echt voedzaam is dit graange was niet, maar het houdt wel goed stand in droge grond. In Afrika is het daarom alomtegenwoordig. Toch wil een huisvrouw wel eens – als we het laatste lied mogen geloven – meer bezig zijn met haar mooie kleedjes en haar fraaie coiffure dan met de obligate oogst. Dat hoort niet. Tot driemaal toe moeten familieleden en burens haar luidkeels aanporren vooraleer ze aan de slag gaat.

Het is de driejarige Conrad die met zijn wilde, asynchrone danspasjes de show steelt

Maar de Mafwe hebben meer in hun mars dan zingen en dansen. Ze schotelten ons het resultaat voor van hun ambachtelijke vlijt. Een bed van gevlochten twijgen bijvoorbeeld, met een geitenvel als matras. Bij wijze van demon-

Schort van dierenhuid met attributen

Dans met bewegende stokken

Het oogsten van mahango of parigierst

Mancalaspel

stratie vleit Gifty zich neer. In foetus-houding, want groot is het bed niet. En naar dekens is het vergeefs zoeken. Dat moet koud zijn in deze winternachten.

Een oude man komt met een muziekinstrument op de proppen. Slechts één snaar heeft het. Met zijn wijsvinger bepaalt hij de lengte van het trillend gedeelte en dus de toonhoogte. Klinkt vertrouwd, ware het niet dat hij de snaar bespeelt door... er over uit te ademen. Van burenlawaai zal deze muzikant nooit beticht worden, zoveel is zeker.

Het mancalaspel dat twee jonge mannen spelen noemt Gifty het Afrikaanse equivalent van schaken. Keitjes liggen in vier rijen van acht putjes in het zand. Met een keitje mag je enkel in horizontale richting over gevulde putjes springen. Waar je sprong eindigt, mag je in verticale richting de keitjes in het veld van de

Vervaardiging van rieten rokjes

tegenstander wegnemen. Die leg je achteraan in je eigen veld. Wie met de meeste keitjes in zijn veld eindigt, wint.

Het mancalaspel wordt het Afrikaanse equivalent van schaken genoemd

Hun voedsel halen de Mafwe deels uit de jacht. Daarbij schuwen ze de spitstechnologie niet. Vallen hebben ze te kust en te keur. Met een schaalmodel tonen ze hoe je een hyena te pakken krijgt. Een lokaas wordt onder een zware boomstam gelegd. Beroert de hyena het lokaas, dan wordt hij door de boomstam gevelde.

Steeds is de val aangepast aan de prooi. Zo zal een vogel die een lokaas beroert, eindigen in een strop aan een tak die plots omhoog zwiept. Een impala zal dan weer een strop

Vrucht van de baobab

Gifty met conga

Vlechtwerk

snoeihard rond zijn poot aangesnoerd zien. En een muis wordt verpletterd onder een matje van gedroogde aarde als ze een stukje pompoen wil bemachtigen.

Gifty breekt de vrucht van een baobab in twee helften open

Conische fuiken laten ze verticaal in het water zakken om vissen te verschalken. Vibreert de fuik, dan weet de visser dat er vis te rapen valt. Of een kleine krokodil. Voorzichtigheid is dus geboden bij het legen van de fuik. Andere fuiken worden horizontaal in het water gelegd. De argeloze vis die er zich in waagt, komt in het spits toelopende uiteinde terecht en zal nooit meer de uitgang vinden.

Gifty breekt de vrucht van een baobab in twee helften open. Witte peu-

Afscheid

len komen te voorschijn. We proeven even van de zurige witte schil die rond de zaadpit zit.

Van strengen van blaadjes van een palmboom worden onderzeters en schaaltes gevlochten

Zo komen we bij de vrouwen, die zich evenmin onbetuigd laten als het op ambachtelijke vlijt aankomt. Van de wortel van de baobab maken ze de rieten rokjes. Eerst kloppen ze het hout van de wortel tot zachte repen. Daar trekken ze strengen uit, die ze op hun dij tot touwen uitrollen. Uit het riet dat je langs de rivier vindt, snijden ze pijpjes van circa 8 centimeter lang. Die pijpjes worden over het touw geregen. Vervolgens worden deze touwtjes aan een draagtouw geknoopt, zodat een rokje ontstaat. Het leuke aan deze rokjes is

niet alleen het feit dat ze warmte geven, maar ook het geluid dat ze maken bij het dansen, aldus Gifty.

Van papyrus worden matten gevlochten. Van strengen van blaadjes van een palmboom worden onderzetteren en schaaltes gevlochten. Een minutieus geduldwerk is dat. Door de producten in water met jakhalsbessen te koken, worden ze zwart – dat had Harris ons al geleerd. Straks in de craftshop zal blijken dat deze artefacten 15 tot 20 dollar kosten. Goedkoop is dat allerminst, maar niet ten onrechte wil men dat de koper het langdurige handwerk naar waarde schat.

*Dan duikt tussen de bomen
ons eerste steenbokje op*

Even voor elf vertrekken we. Althans, dat is de bedoeling, maar het wil niet lukken. Want

de bus zit vast in het mulle zand. Blank en zwart verenigen de krachten en duwen de bus splenderwijs vooruit. Even na twaalf bereiken we de lodge.

De namiddagsafari start onder een goed gesternte. Chauffeur en natuurgids David is immers vast van plan het fiasco van gisteren goed te maken. Geen minuut zitten we aan boord van de jeeps, of we krijgen al wrattenzwijnen, helmpareelhoenen en onze allereerste pelikanen voorgeschoteld.

Stroomafwaarts volgen we de oever van de Kwando. Daar valt inderdaad heel wat meer te beleven. Een gaper laat zich opmerken, een grote zilverreiger, twee hadada-ibissen, twee Afrikaanse nimmerzatten, enkele krokodillen zelfs. Verderop grazen enkele litschiewaterbokken met een koereiger in hun gezelschap. Dan duikt tussen de bomen ons eerste steenbokje op.

Met hun grijsbruine, wollige vacht zijn reietbokken niet gemakkelijk te onderscheiden tussen het riet

We laten de rivier even achter ons en stoten op een broedgroep van impala's. Schichtig dolen enkele koedoewijfjes tussen de struiken. Net voor het begin van het regenseizoen zullen de zwangere wijfjes hun jongen werpen, legt David uit. Ongeveer zestig dagen later zullen de mannetjes elkaar beginnen te bekampen om een nieuwe broedgroep rond zich te vormen.

Tussen de bomen duiken de fundamenten op van een militaire basis. Restanten zijn dat van de strijd van het Zuid-Afrikaans leger tegen de SWAPO. Eertijds was dat de bevrijdingsbeweging van Zuidwest-Afrika, het huidige Namibië.

Een smidsplevier tippelt tussen de kloven in de uitgedroogde rivieroever

We zakken weer naar de rivier af. Meteen stoten we op drie reietbokken, twee wijfjes en een mannetje. Met hun grijsbruine, wollige vacht zijn ze niet gemakkelijk te onderscheiden tussen het riet. Dat is best handig als een keur aan roofdieren je naar het leven staat – krokodillen, leeuwen, luipaarden, wilde honden, ... Hun eerste reactie als er gevaar dreigt, is dan ook roerloos blijven staan, in de hoop niet gezien te worden. Dat de soort hier dreigt uit te sterven, is dan weer te wijten aan het feit dat elk jaar het riet afgebrand wordt, waardoor ze hun habitat verliezen. Even later is het groepje aangegroeid tot vijf individuen, drie wijfjes en twee mannetjes.

Een smidsplevier tippelt tussen de kloven in de uitgedroogde rivieroever. Op een open veld staan vier koedoemannetjes te grazen. Machtige beesten zijn het, met hun imposante schroefhoorns.

Door het gras paradeert een lelkieviet. Hij is er niet gerust in en houdt ons angstvallig in de gaten. Van camouflage moet deze kleine steltloper het niet hebben – het geel van zijn halskwabbetje en zijn lange poten is zo intens dat het bijna pijn doet aan onze ogen.

Waar de satijnblauwe roodschouderglansspreeuw zijn naam aan dankt, Joost mag het weten

Op een tak zit een roodschouderglansspreeuw. Waar die zijn naam aan dankt, Joost mag het weten. Zijn vederkleed glanst

immers als blauw satijn, zijn ogen zijn opvallend geel. Je treft hem bijna overal in zuidelijk Afrika aan.

Van camouflage moet de lelkieviet het niet hebben

Verderop zit een treurdrongo. Van de kleinere vogels is dat de meest agressieve, aldus David. Sprinkhanen, cicaden en spinnen staan op zijn menu. Heeft hij een insect gevangen, dan zal hij dat, al dan niet levend, met één poot tegen de grond drukken en met zijn snavel uiteen trekken. Maar hij durft ook eten van andere dieren te stelen. Negentien verschillende alarmkreten kan hij nabootsen, om andere dieren op de vlucht te jagen.

Tussen de struiken ontwaren we een sabel-

Vale toerako's

Bavianen

Giraffe

Gepareelde dwerguil

antilope. Uiteindelijk blijken het vijf mannetjes en een wijfje te zijn. Zonder veel scrupules verlaat David de piste en rijdt er recht op af. Een groepje impala's stuift uiteen als de jeep nadert, maar de sabelantilopen blijven onverstoort.

Acht jeeps staan in file om zeven grazende waterbokken te bewonderen. Is de avondspits aangebroken? Neen, de jeeps zijn in colonne op weg naar de campsite van [Nambwa](#). Verbaasd staan de waterbokken zich af te vragen waar al die drukte vandaan komt.

De natuur blijft zich van haar beste kant tonen – wrattenzwijnen, koedoemannetjes, impala's, een giraffe. Een wereld van verschil met gisteren. Ook David ontgaat dat niet. Al ruim een jaar was hij niet meer in het noorden geweest, maar hij gaat er nooit meer terug, zo klinkt het stellig.

In het zand aan de overkant van de rivier zitten twee gieren in de schaduw van een boom. Hun lange grijze nek en hun scherpe bek laten er voor David geen twijfel over bestaan – dit zijn kaggieren. Die naam danken ze aan de grijsbruine kap op hun achterhoofd.

Een roodnavelfranklijn tippelt door het zand met haar kuiken

Roodnavelfranklijn

Met zijn lange gele snavel staat een geelsnaveltok – de fameuze vliegende banaan van Sibs – zich aan de zaaies in een olifantendrol te goed te doen. Een gepareelde dwerguil zit roerloos en amper waarneembaar tussen de takken van een struik. Op de top van een struik kijken vier vale toerako's uit over de omgeving. Een roodsnavelfrankolijn tipelt door het zand met haar kuiken. Een vorkstaartscharrelaar geniet van de avondzon.

Een vorkstaartscharrelaar geniet van de avondzon

Half zes is het als we op de oever van de Kwando onze avondthee tot ons nemen. Iets verderop laaft een

familie bavianen zich onder een boom aan de laatste stralen van de ondergaande zon. Ondertussen buigen David en Johan zich over de balsturige radiator van Johans Landcruiser.

Even voor zes zijn we weg. Een eksterklauwier die met haar lange staart pronkt, vale toerako's die over de omgeving uitkijken, dat is opgewarmde kost voor ons. Maar van een

zwartteugelbabbelaar hadden we nog nooit gehoord. De naam is alvast indrukwekkender dan het beestje. De niet al te grote, grijze zangvogel gunt ons geen blik.

Maar er zijn belangrijkere belevenissen op til. David heeft leeuwen sporen ontdekt. Niet zomaar leeuwen sporen, de afdraken van de poten staan boven op de sporen van de banden van de jeep. Dat betekent dat de leeuwen de piste pas na onze doortocht gekruist hebben.

Prompt meldt David zijn ontdekking aan Johan, klimt op de motorkap en

zelfs op het dak van de jeep om met zijn verrekijker de omgeving af te speuren. Dat levert niets op.

Van een zwartteugelbabbelaar hadden we nog nooit gehoord

Zodra Johan ons met zijn jeep vervoegd heeft, rijden we in gespreide orde noordwaarts, via parallelle pistes zo'n 3 km uit elkaar. Vergeefse moeite, geen leeuw laat zich zien. Pekzwarte roetwolken wellen op uit de uitlaat als we vertrekken.

[Top](#)

Jaak Palmans
© 2014, 2020

Lees het vervolg in (4/4)
[De rook die dondert](#)